

Vlaanderen
is landbouw & visserij

JAARRAPPORT CENTRA VOORTPLANTINGS- TECHNIEKEN PAARD 2020

01.06.2021

DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN
PAARD 2020

1.06.2021

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Karolien Thijs

Hanne Geenen

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Lay-out

Departement Landbouw en Visserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

1	Inleiding	5
1.1	wetgeving	5
1.1.1	Europese Fokkerijverordening	5
1.1.2	Vlaams Fokkerijbesluit	6
1.1.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	6
1.2	Erkenningen en toelatingen	7
1.2.1	Algemeen	7
1.2.2	Nationale handel versus intracommunautaire handel	7
2	Erkende centra	8
3	Spermawinning	11
3.1	Aantal ingezette hengsten	11
3.2	Aantal actieve centra	12
3.3	Aantal dosissen sperma	13
3.3.1	Vers sperma	13
3.3.2	Diepvriessperma	15
3.4	Verdeling per provincie	16
3.5	Handel in sperma	17
4	Embryotransplantatie en eicelwinning	19
4.1	Embryowinning	19
4.1.1	In vivo	19
4.1.2	In vitro	19
4.2	Embryotransplantatie	19
4.2.1	In vivo	19
4.2.2	In vitro	20
5	Rol van het Departement Landbouw en Visserij	20
5.1	Fokkerij - stamboekwerking	20
5.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard	21
6	Besluit	22

INLEIDING

Het jaarrapport 2020 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning en opslag van levende producten, zijnde sperma, eicellen en embryo's, in Vlaanderen tijdens het seizoen 2020.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinairetoelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

In 2020 waren er 108 centra erkend door de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Departement Landbouw en Visserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met cijfers van voorgaande jaren. Het jaarverslag geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

Het Departement Landbouw en Visserij dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

//

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Departement Landbouw en Visserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België moeten beschikken over een toelating die wordt afgeleverd door het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid (FAVV). Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten voldoen.

Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen moeten beschikken over een erkenning die wordt afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de hengsten en merries alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Centra die beschikken over een intracommunautaire erkenning zijn door middel van een derogatie die verleend is door het Departement Landbouw en Visserij, in overeenstemming met de Fokkerijverordening, gemachtigd om zelf zoötechnische certificaten af te leveren voor levende producten op basis van de informatie die zij verkrijgen van de erkende stamboekverenigingen.

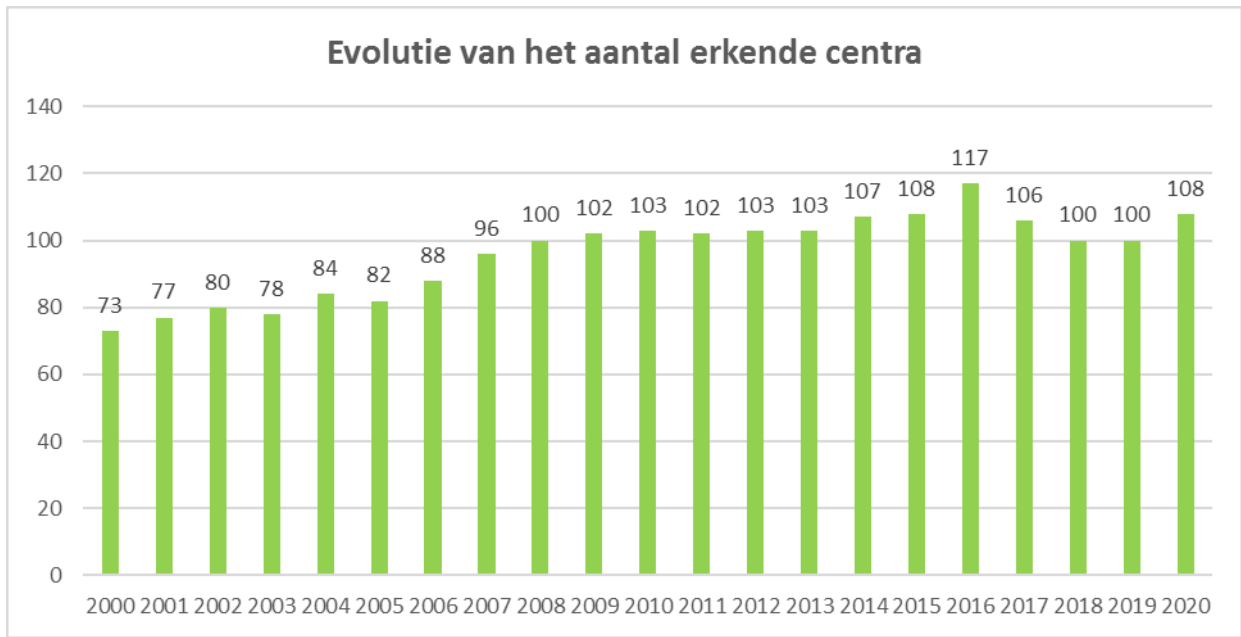
Tabel 1 geeft een overzicht van de activiteiten waarvoor een toelating of erkenning verleend wordt.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten

Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam- nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

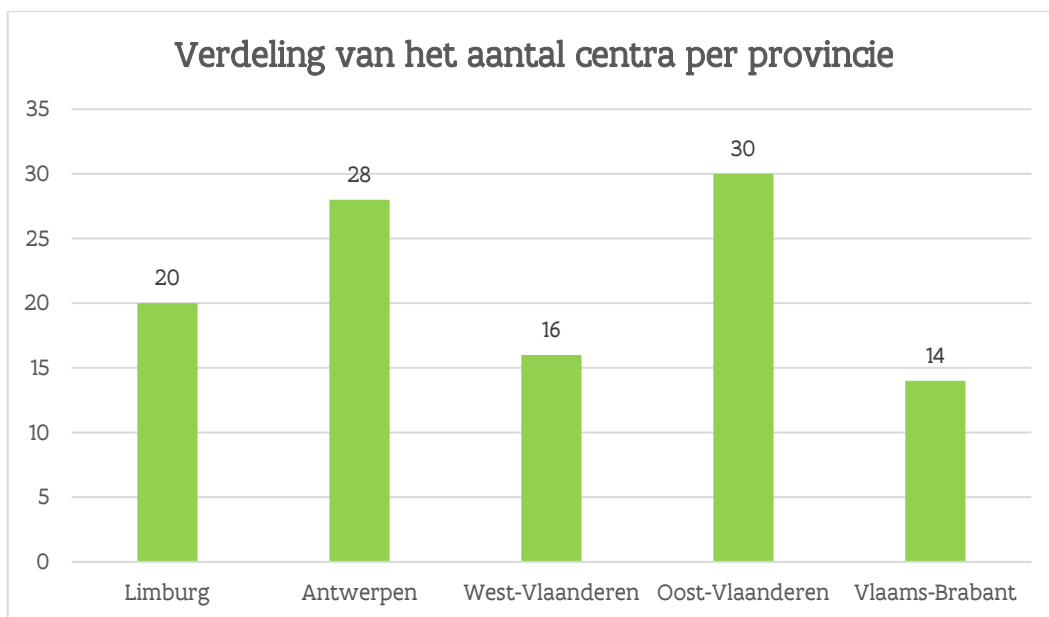
2 ERKENDE CENTRA

In 2020 waren er in Vlaanderen 108 centra erkend voor één of meerdere van de in tabel 1 vermelde activiteiten. Na de inwerkingtreding van het KB van 22 juni 2016 hebben verschillende centra, veelal met geen of lage activiteit de voorbije jaren, ervoor gekozen om hun erkenning te laten opheffen. In 2020 is terug een stijging van het aantal erkende centra zichtbaar (figuur 1).

Figuur 1: evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Oost-Vlaanderen het grootste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal (figuur 2).

Figuur 2: aantal erkende centra per provincie

Tabel 2 en tabel 3 geven een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	9	11	8	8
Antwerpen	20	25	10	10
Oost-Vlaanderen	19	26	10	10
West-Vlaanderen	5	9	3	3
Vlaams-Brabant	10	13	4	4
Totaal	63	84	35	35

Tabel 3: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de intracommunautaire handel

Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	8	12	2	2
Antwerpen	3	6	1	1
Oost-Vlaanderen	4	4	1	1
West-Vlaanderen	5	6	4	4
Vlaams-Brabant	3	3	2	2
Totaal	23	31	10	10

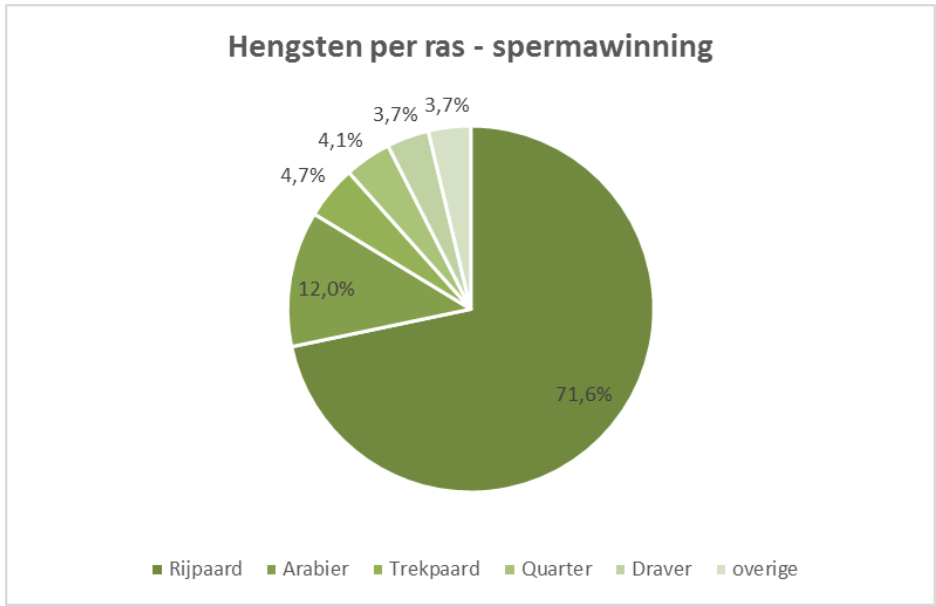
Tabel 4 en tabel 5 tonen de evolutie van het aantal erkende activiteiten. Deze tonen aan dat de winning van sperma de afgelopen jaren eerder in een dalende trend zit terwijl activiteiten zoals opslag van sperma en winning en opslag van embryo's gestegen zijn de afgelopen jaren.

Tabel 4: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2012	69	75	12	12
2013	69	74	15	14
2014	70	76	18	16
2015	65	78	25	19
2016	76	82	29	20
2017	65	71	30	22
2018	60	66	30	20
2019	61	80	30	30
2020	63	84	35	35

Tabel 5: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de intracommunautaire handel

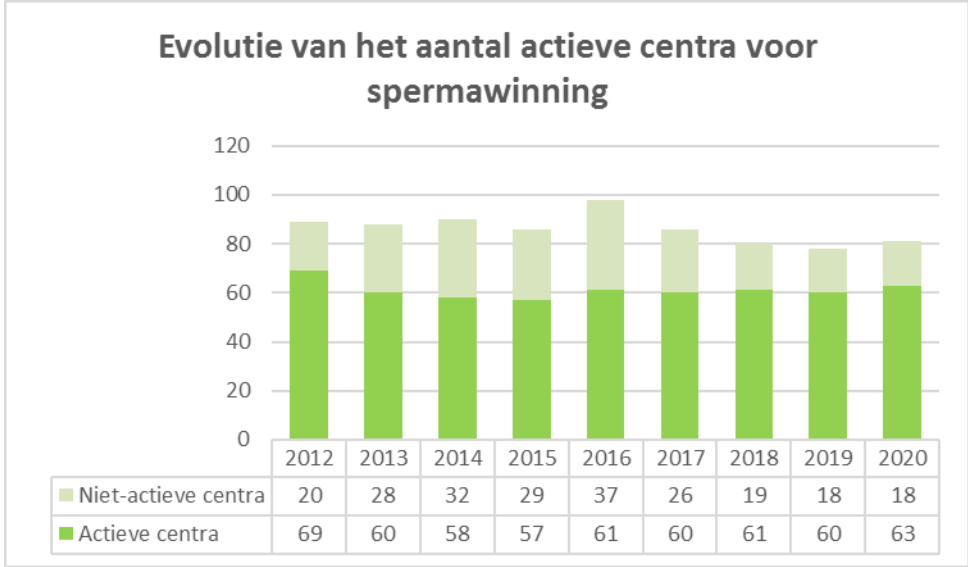
Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
2012	20	21	7	7
2013	19	23	6	6
2014	20	25	6	6
2015	20	25	5	5
2016	22	28	4	4
2017	21	29	4	4
2018	20	28	5	5
2019	22	29	8	8
2020	23	31	10	10

Figuur 4: aandeel van hengsten op de centra voor spermawinning, per type/ras

3.2 AANTAL ACTIEVE CENTRA

In het activiteitenjaar 2020 hebben 63 centra van de in totaal 81 centra die een of meerdere erkenningen bezitten voor het winnen van sperma, effectief sperma gewonnen. Het aantal actieve centra is vrij stabiel (figuur 5).

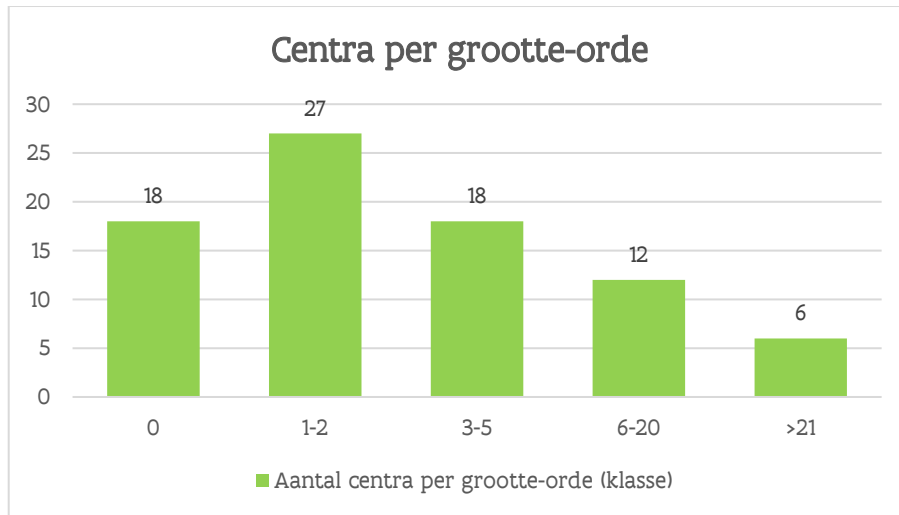

Figuur 5: evolutie van het aantal erkende centra voor spermawinning waar effectief sperma werd gewonnen

Op de centra werd er gemiddeld van 8 hengsten sperma gewonnen. Er is veel variatie in het aantal hengsten op een centrum (figuur 6).

Op 27 centra werden 1 tot 2 hengsten gestald of aangeboden voor spermawinning. Op 6 centra waren 21 hengsten of meer actief.

////////////////////////////////////

Figuur 6: aantal centra per grootte-orde (aantal hengsten)

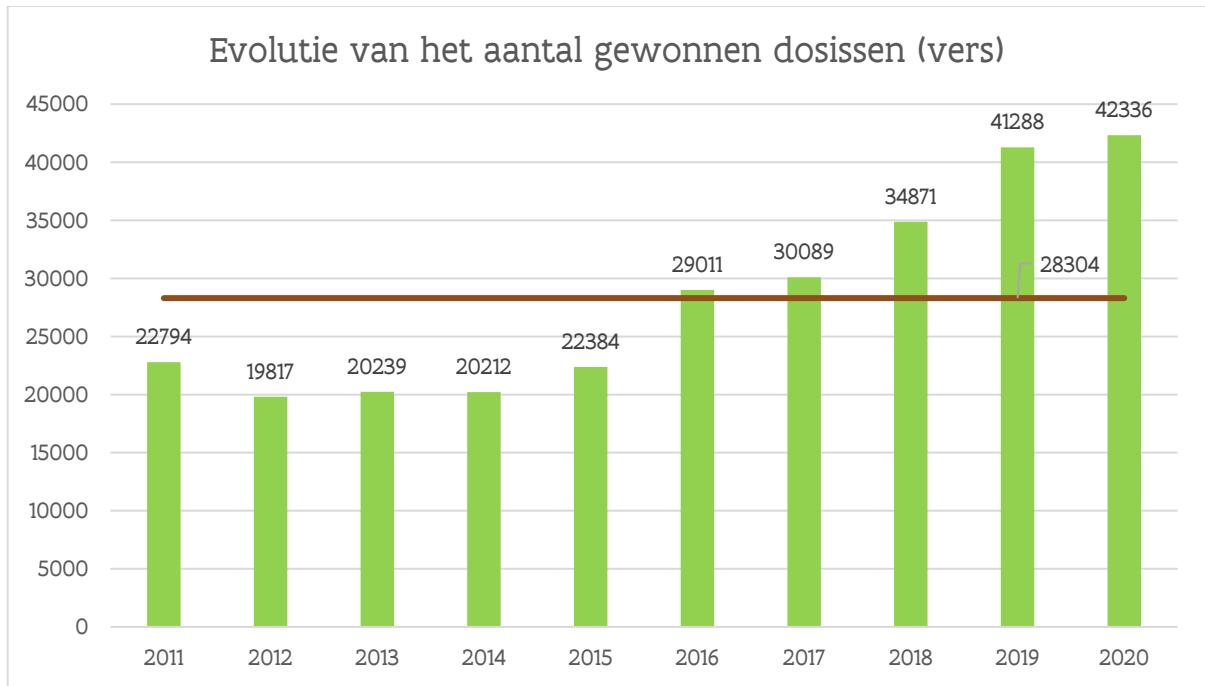
3.3 AANTAL DOSISSEN SPERMA

Sinds 2011 wordt er, bij het opvragen van de cijfers, een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma.

- **Vers sperma:**
een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op drachtigheid. In de praktijk komt één dosis vers sperma overeen met één buisje of tube waarin het sperma bewaard en verzonden wordt.
- **Diepvriessperma:**
de dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Het benodigde aantal rietjes wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst en van dag tot dag.

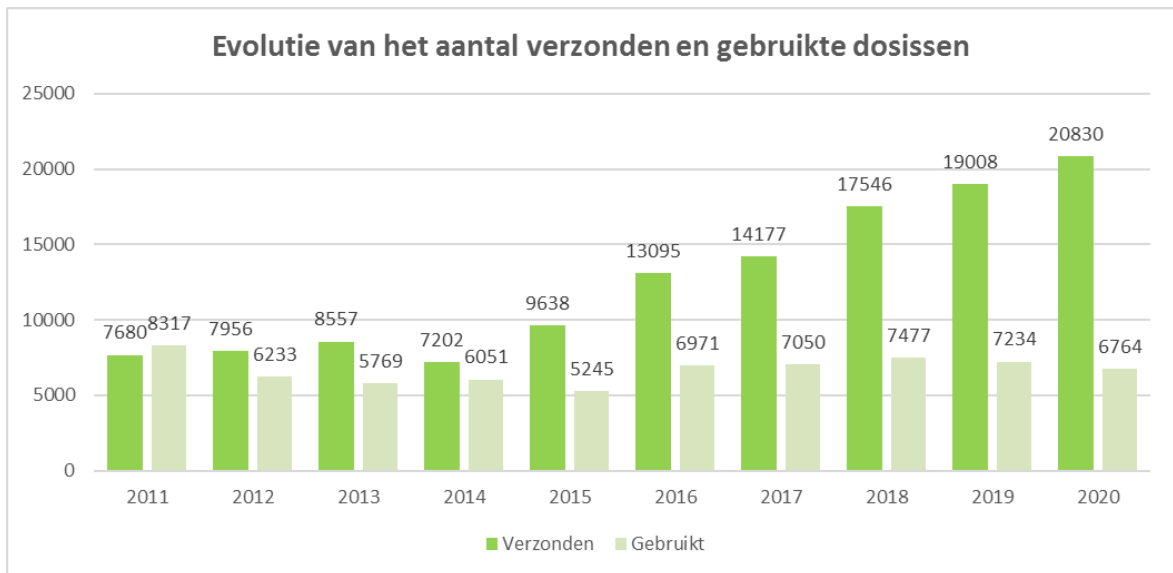
3.3.1 Vers sperma

In 2020 werden er 42.336 dosissen vers sperma gewonnen van 399 hengsten op de centra. Dit is een lichte stijging van het aantal gewonnen dosissen ten opzichte van het jaar 2019 met 2,5% (figuur 7).

Figuur 7: evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma (vers)

Van het aantal geproduceerde verse dosissen werden er 6.764 dosissen gebruikt op de centra zelf en 20.830 dosissen verzonden. De stijgende tendens in verzonden dosissen sperma zet zich verder door. (figuur 8).

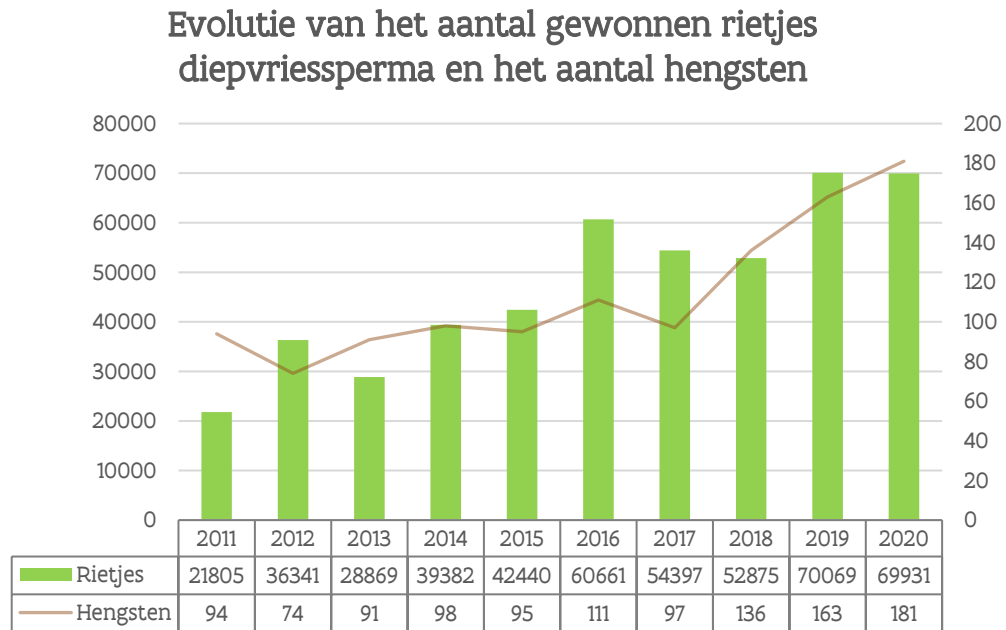

Figuur 8: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen

3.3.2 Diepvriessperma

In 2020 werden 69.931 rietjes diepvriessperma van 181 hengsten gewonnen op 12 centra. Het winnen van diepvriessperma gebeurt veelal op gespecialiseerde centra die een erkenning hebben voor de intracommunautaire handel.

Figuur 9: evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepvriessperma

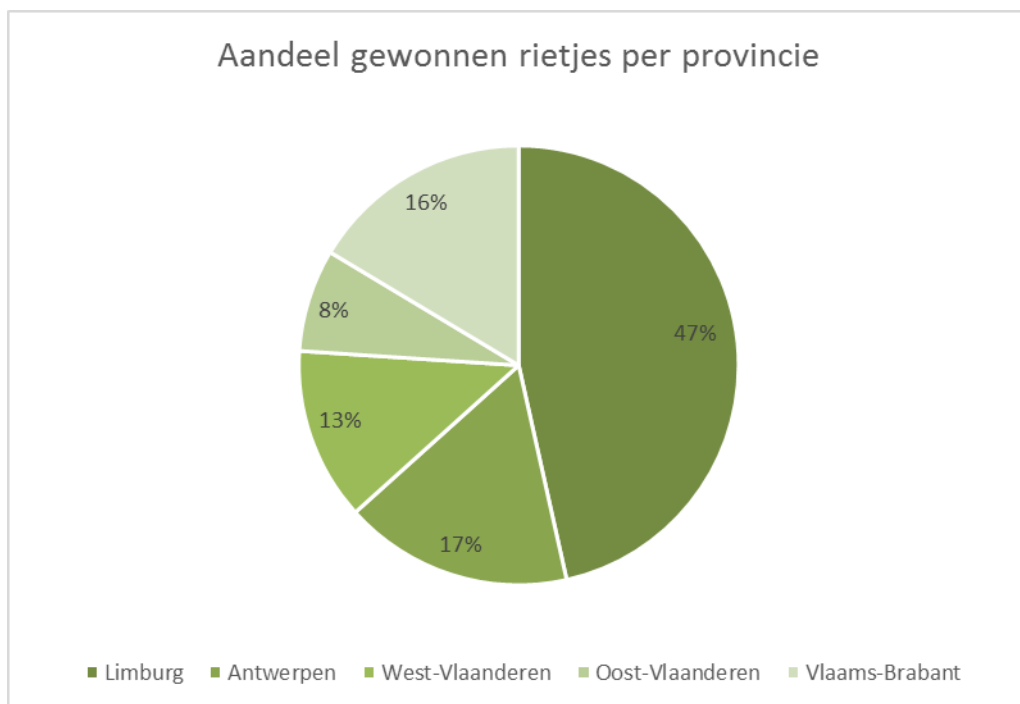
Het grootste deel van de hoeveelheid gewonnen diepvriessperma wordt ofwel bewaard op het centrum zelf, ofwel verzonden naar klanten. In 2020 werden 26.546 rietjes verzonden. Slechts een zeer kleine minderheid van het diepvriessperma werd dit jaar op het centrum zelf gebruikt voor inseminatie. In figuur 10 is te zien dat het aantal verzonden en gebruikte rietjes vrij constant is, op een piek voor het aantal verzonden rietjes in 2018 en 2020 na.

Tabel 4: gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld aantal dosissen per centrum
Limburg	11	17.212	1.565
Antwerpen	16	10.758	672
Oost-Vlaanderen	6	1.693	282
West-Vlaanderen	21	10.430	497
Vlaams-Brabant	8	2.205	276
Gemiddeld:			658

Figuur 12 geeft de situatie weer voor het aantal rietjes diepvriessperma. Hieruit blijkt dat in Limburg ook het grootste aantal rietjes wordt gewonnen met een aandeel van 47%. Tweede grootste provincie is Antwerpen met 17%, gevolgd door Vlaams-Brabant met 16%.

Figuur 12: aandeel gewonnen rietjes per provincie

3.5 HANDEL IN SPERMA

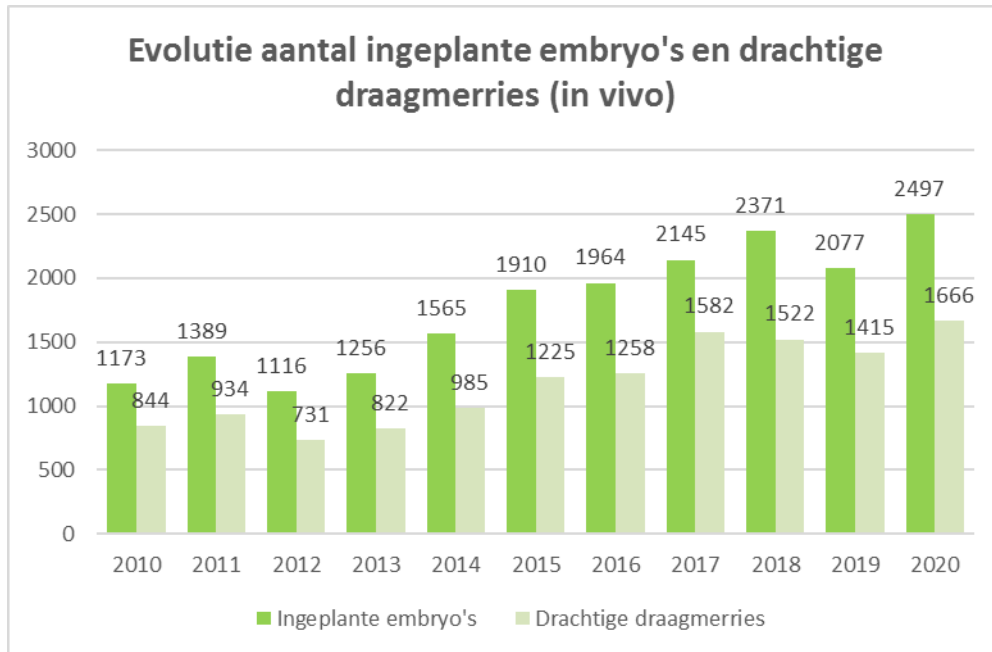
Naast winning van vers sperma en diepvriessperma, wordt er op de erkende centra voor winning en/of opslag ook sperma verhandeld dat gewonnen werd op andere centra, in binnen- of buitenland. Dit sperma wordt gebruikt voor inseminatie op het centrum zelf of bij de merriehouders thuis, maar kan ook worden opgeslagen voor later gebruik op het centrum of voor verdere verzending naar klanten.

Figuur 13 geeft het aandeel weer per type/ras. Het merendeel van de gebruikte hengsten zijn rijpaarden (84,6%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ...

Naast de rijpaarden wordt er ook sperma verhandeld van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (9,0%), Quarters (4,1%) en dravers (1,3%). De term 'overige' in figuur 4 omvat de rassen zoals pony's en barokke rassen.

Op het einde van het seizoen waren 1.666 draagmerries drachtig, oftewel 68,1% van de merries waarbij een embryo werd ingeplant (figuur 15).

Figuur 15: evolutie van het aantal ingeplante embryo's en drachtige draagmerries

4.2.2 In vitro

In 2020 werden er op de centra 497 embryo's ingeplant die geproduceerd werden door middel van ICSI. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van 2019 toen er nog 294 embryo's werden ingeplant. In 2020 waren uiteindelijk 311 draagmerries drachtig op het einde van het seizoen, wat overeenkomt met een drachtigheidspercentage van 62,6%.

5 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

5.1 FOKKERIJ - STAMBOEKWERKING

De Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector van de paardachtigen in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging en het erkennen van verschillende verenigingen om stamboeken bij te houden;
- door toe te zien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten te subsidiëren. In samenwerking met KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door kosten verbonden aan stamboekwerking te subsidiëren;
- door projecten te subsidiëren die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

5.2 FOKKERIJ – CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden en heeft een beleidsondersteunende rol. De erkende centra worden regelmatig bezocht door een deskundige van het departement. Daarbij wordt nagegaan of het centrum voldoet aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat de kwaliteit van het dierlijke uitgangsmateriaal, zijnde de levende producten, ook in de toekomst verzekerd blijft.

6 BESLUIT

Na een periode van economische crisis in 2008-2013, volgde een trend van positief herstel in de periode 2014-2019 die ook in 2020, ondanks de corona-epidemie, werd verder gezet.

Het totale aantal erkende centra is in 2020 gestegen, samen met de erkende activiteiten. Zowel het aantal hengsten dat langs kwam voor spermawinning, als het aantal gewonnen dosissen vers sperma en diepvriesrietjes is weer gestegen in vergelijking met de voorgaande jaren.

Wat betreft embryotransplantaties is een duidelijke groei merkbaar die al bezig is sinds 2013. Sinds vorig jaar wordt er bij het opvragen van de jaarlijkse cijfers een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de in vivo gewonnen embryo's door middel van spoeling als de in vitro geproduceerde embryo's door middel van ICSI. Het aantal centra dat een erkenning heeft voor winning en opslag van embryo's vertoont de laatste jaren een stijgende lijn, al blijft het inplanten van embryo's beperkt tot enkele specialiseerde centra. Het winnen van eicellen voor in vitro productie van embryo's heeft ondertussen zijn intrede gedaan in de fokkerijsector in Vlaanderen. Het uitvoeren van de ICSI-techniek blijft voornamelijk een specialiteit van één gerenommeerde Italiaanse laboratorium.

